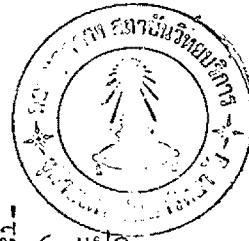

บทที่ 4

คัมภีร์โลกปตีปกสาร ปริเฉทที่ 6 แปล

ในอันกับนี้ข้าพเจ้า¹ จักกล่าวถึงคติของ เทวาททั้งหลายตามที่เกิดขึ้นว่ามี
ความเป็นมาอย่างไร ตามแนวที่พระมุนีศรีโส² ivot ไป(1)

บุคคลใ้รับการสมมติว่า เป็น เทพ เพราะ เป็นพวกที่ชอบ เล่นสนุก เพลิดเพลิน
(ทิว) อยู่กับกามคุณทั้ง 5 ประการ³ และกคุณวิเศษทั้งหลายมีสถานและอภิญญา เป็นต้น³ (2)
เทพทั้งปวง (เรา) จะถือว่ามีเพียงประเภทเดียวก็ไ้ เพราะมีชื่อเป็นสามัญว่า เทพ หรือ
จะถือว่ามี 2 ประเภท คือ กุμμเทพและอกุμμเทพ ก็ไ้(3) หรือจะถือว่ามี 3 ประเภท
คือ สมมติเทพ อุปัตติเทพ และวิสุทธิตเทพ ก็ไ้(4)

เทพ(ที่จัดเป็น) 3 ประเภทมีสมมติเทพเป็นต้นนั้น พระราชา พระเทวี
และมนุษย์อื่น(บางคน) ถือว่า เป็นสมมติเทพ เทวคาและพรหมทั้งหลายในเทวโลกและ
พรหมโลกถือว่า เป็นอุปัตติเทพ(5) พระอริยบุคคลทั้งหลาย เช่น พระพุทธเจ้า เป็นต้น
ซึ่งหมดภราภกิเลสแล้ว ถือว่า เป็นวิสุทธิตเทพ อุปัตติเทพตามที่กล่าวมาแล้ว(6) จัดไ้เป็น
3 ระดับคือ กามาวจร เทพ 6 ชั้น รูปพรหม 16 ชั้น (และ)อรุรูปพรหม 4 ชั้น(7)

1. หมายถึงพระ เมธังกรมุนีแห่งคัมภีร์ โลกปตีปกสาร

กุ วิทยานิพนธ์นี้ หน้า 6 และ

เกรียงศักดิ์ ไทยกฤษณ์, โลกปตีปกสาร ปริเฉทที่ 1 และ 2, (วิทยานิพนธ์
ปริชญูยามหาบัณฑิต, ภาค วิชาภาษาบาลี วันออก, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2522), หน้า 16.

2. กายคุณ คือส่วนที่นำไ้กรณาปรารธนาของกาม มี 5 อย่างคือ รูป รส กลิ่น เสียง
และสัมผัสทางกาย(ไ้ภูริพะ)

ม.ม. 12/197/168, 327/333.

3. คือการ เพ่งพินิจควยจิตอันแนวน

กุ ภาคผนวกวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 144-145.

ในบรรดาอุบัติเทพเหล่านั้น กามาวจร เทพ 6 คือ เทพในสวรรค์ชั้นจา-
 कुมารารัชิกา เทพในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เทพในสวรรค์ชั้นยามา เทพในสวรรค์ชั้นดุสิต เทพ
 ในสวรรค์ชั้นนิมมานรดี และเทพในสวรรค์ชั้นวสวัตที¹ (8) เทพเหล่านี้ (ถ้าวา) มีแดนอันมีทุกข์
 เป็นเมืองตน และยังมีเทพที่อาศัยอยู่ทางพื้นโลก มหาสมุทร และในอากาศ (9) ตลอดถึง เขว
 กำแพงจักรวาล² เทพทั้งหมดที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำขึ้นไปล้วนแต่ เป็นเทพที่ (มีวิมาน) อยู่ในอา-
 กาศ (ระดับสูง) ทั้งสิ้น (10)

เทพเหล่านี้คือ ท้าวพรหราชทั้ง 4 ท้าวฉิกกะ ท้าวสุยามะ ท้าวตันคุติ
 ท้าวสุนิมมะ และท้าววสวัตที (11) เป็นเทวราชาเป็นใหญ่อยู่ในเทวโลกทั้ง 6 ชั้นตามลำดับ
 (แต่) ท้าวฉิกกะไค้เป็นใหญ่ในเทวโลกถึง 2 ชั้น³ (12) กวดยเลขมธุระของทานนั้นเองจึงได้
 มีวิมานอันสวยงามนามว่า เวชยันถ์ จึงมีความสูงถึง 1,000 โยชน์ (13) อนึ่ง (เทว) ศภา
 ชื่อ สุธรรมา ซึ่งกว้างใหญ่ถึง 700 โยชน์ก็เกิดขึ้น รอดทรงชื่อ เวชยันถ์ก็เกิดขึ้นด้วย (14)
 อนึ่ง ขางทรงชื่อ เอรากัน ซึ่งสูงใหญ่ถึง 150 โยชน์ก็เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน⁴ (15) มีนครกว้าง
 ประมาณ 10,000 โยชน์ ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้ว 7 ประการ (16) มีอุทยาน 4 แห่งคือ
 สวนนันทวัน มิถกวัน จิตรลดาวัน และปารุสกวัน มีสระโบกขรณีชื่อ สุคันธา เป็นที่น้ำร้อน
 ร่มเย็นนัก (17) มีนางเทพอัปสรจำนวน 2 โภกกิจึงมีนางสุชาคา เป็นหัวหน้า วงล้อมอยู่
 ท้าวฉิกกะเป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยทรัพย์สินนาประการ (ดังกล่าวนั้น) (18)

1. ก็มีที่อื่นจากตลอดจนพระไตรปิฎกเรียกสวรรค์ชั้นนี้ว่า ปริณมิทวสวัตที.

2. ก็คือเขาที่ชื่อว่า เป็นกำแพงล้อมรอบมนุษยโลกและเทวโลก เป็นเขตแดนของจักรวาล

ดู ภาคผนวกวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 154-155.

3. ก็คือชั้นจาคุมารารัชิกาและดาวดึงส์ เพราะถือว่าแม่ท้าวพรหราชทั้ง 4 จะปกครอง
 ในสวรรค์ชั้นจาคุมารารัชิกาก็ตาม แต่เมื่อถึงคราวประชุมในเทวสภาทุกครั้ง ท้าวพรหราช
 ทั้ง 4 จะกองเขาถวายรายงานเรื่องต่างๆ เรื่องราวของท้าวฉิกกะยังมีอีกมาก

ดู g G.P. Malalakesara, Dictionary of Pali Proper Names, Vol. 2

(London, Pali Text Society, 1960), p. 957-965.

4. ดู ภาคผนวกวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 149.

สมบัติของท้าวเทวราชทั้งหลายในสวรรค์ชั้นยามา เป็นคน จะเป็นวิมานก็ดี เทวณาก็ดี นกก็ดี ยานและยานเป็นคนที่ล้วนแต่ เป็นสมบัติที่ประ เจริญยิ่ง (19)สมบัติทุกอย่าง ล้วนแต่วิเศษสุด ราชเจ้าจักไม่กล่าวถึงสิ่ง เหล่านั้นวายุิ่งใหญ่ (เพียงใจ) เนื่องจากไม่ มีข้อแตกต่างอย่างใดเลย โดยคิดว่าวากันที่นี้จะบียาวเกินไป (20) คนอื่นนอกเสียจาก พระโลกนาถ 1 โกร เขาจักสามารถกล่าวถึงความยิ่งใหญ่แห่งสมบัติของ เทพทั้งหลายใน เทว- โลก เหล่านั้น (ใจอย่างละเอียดถูกต้อง) (21) ผู้เป็นปราชญ์ทราบว่า เทวาททั้งหลายได้สมบัติ มากมายเช่นนี้ เพราะบำเพ็ญกุศลไว้มาก ฉะนั้นจึงควรบำเพ็ญบุญกุศลอย่าง (22) ผู้มีปัญญา ไคระยะ²อันนอกเหนือจากอัครณะทั้ง 8 ประการ ซึ่งหาโอกาสได้ยากยิ่งแล้วพึงบำเพ็ญบุญ- กุศลตลอดเวลา (23)

อัครณะทั้ง 8 ประการซึ่งไม่ได้อำนวยยกการกรวิธธรรม (พระพุทธรูป) ทรงประกาศไว้ว่าใจแก่ เมื่อมุกดเกิดในอภายทั้ง 3 เมื่อมุกดเกิดในอรุณภพและอติวิญญู เมื่อมุกดเกิดในปัจฉิมประเทศ เมื่อมุกดเกิดมาวันจันทร์ 5 พิการ³ เมื่อมุกดเกิดมาวัน ความเห็นผิดอย่างรุนแรง (เป็นนิมิตตวิญญู) (24) เมื่อไม่มีพระพุทธรูปเจาบูชาพระวิธธรรม⁴ อันเป็นอมตะมาอุบัติ (ในมนุษยโลก) (25)

ถ้าผู้ถูกระทำกรรมกรรม (ไครับโทษ) อันทารุณยิ่ง นานวาคกลัว แกร่งกล้า และร้ายกาจอยู่ในนรก จักบำเพ็ญบุญใดอย่างไร (26) ผู้ที่เกิด เป็นรัถวิธิจจานไม่มีการ รับรู้ พระวิธธรรม เป็นที่วิหิต (เกินไปด้วยความ) ทวาคกลัว ละทิ้งอยู่ตลอดเวลา จักบำเพ็ญบุญใด ใดอย่างไร (27) ผู้ที่เราถึง เปรมวิธินี่ร่างกายรูปผอม (เกินไปด้วยความ) ทวิโทษ จักบำเพ็ญบุญ ใดอย่างไร (28) ในอรุณภพและอติวิญญูปราศจากวิถีทางที่จะรับฟัง ผู้ที่เสื่อมจากการรับ ฟังพระวิธธรรม (เช่นนี้) จักบำเพ็ญบุญใดอย่างไร (29)

1. พระนามของพระพุทธรูปเจา นอกจากนี้ยังมีอีกเช่น พระศพนล พระวิธวิญญู พระกถากตุ พระมุกี พระมณารมูณี พระฉิมภู พระชินเจา พระตุณู พระศาสดา พระผู้ทรงพระภาคเจา พระพุทธรูปเจา พระวิธมาวิธพุทธรูปเจา พระนาโถ เป็นนถน

อธิบาย 1/3.

2. ฉะนั้นในที่นี้มีความหมายเป็นศัพท์เฉพาะ หมายถึงช่วงเวลาที่ดีกว่าจะฟังกรวิธได้ ส่วน- อัครณะ หมายถึงช่วงเวลาที่ดีว่าไม่อาจที่จะกรวิธได้

3. ฉินทรีย์ ๕ คือ ธรรมที่เป็นใหญ่ในจักรของถน 5 อย่าง มีฉินทรีย์เป็นถน

ดู ภาคผนวกวิทยานิพนธ์ปี ๒๕๖๑ หน้า 146.

4. คือพระธรรมอันคิ่งาม ดู ภาคผนวกวิทยานิพนธ์ปี ๒๕๖๑ หน้า 145.

ผู้ที่เกิดในเขตปัจจุบันประเทศจึงมากไปด้วยอกรรมอย่างยิ่ง เป็นดังที่ปราศ
 จากการดับพระฉัพพารมของพระ (ศากย) มุขีจักมา เพื่อบุญใดอย่างไร (30) ผู้ที่เป็นมาไม่
 ดำรงอยู่ในฐานะที่ถูกลดกรรมปกตินี้ ปราศจากทางที่จะศึกษา (พระฉัพพารม) จักมา เพื่อบุญ
 ใดอย่างไร (31) ผู้ที่โยเขาไปสู่อริจลาตริอันชั่วร้ายกลุ้มใจ (จากความคิดเห็น) ไม่ใด เป็นผู้ที่ม
 อยู่ในจักรงสาร จักมา เพื่อบุญใดอย่างไร (32) เมื่อดวงอาทิตย์ก็พระพุทธรูปแห่งแคว
 ทางแห่งความบริสุทธิ์ไม่มีก็ สรรพสัตว์ยังวนเวียนอยู่ในความมืดคือโสมพะ จักมา เพื่อบุญใด
 ใด (33)

และเหล่านี้ท่านพรหมจักษุให้ชื่อว่า อัคระ เพราะไม่มีโอกาสที่บุญกุศลมาจับ
 ล้นทำให้โคจรสู่อุภรรมาเร็วใจ (34) ระยะที่แตกแยกไปจากอัคระตั้ง 8 เป็นระยะที่หาได้
 ยากยิ่ง ผู้ที่โคจรระยะเช่นนั้นถึงพรหมตฤๆอย่างไหนว่า เร็วในโลกเสาสึงประมาณ (35)
 ความเป็นมนุษย์ที่ไม่ยกทรงประทับดวงอาทิตย์ก็พระพุทธรูปในโลกนี้ เป็นสิ่งหาได้
 ยากยิ่ง (ระยะเช่นนั้น) เป็นระยะแห่งความบริสุทธิ์ก็พระนิพพาน¹ (36) การที่จะได้เกิดมาเป็น
 มนุษย์นั้นยากมาก เหมือนรัศมีที่มีกามหาสาร² เพราะท่าเหตุ (คือบุญซึ่งทำให้ได้เกิด เป็นมนุษย์)
 ไคยาก เพราะมีแกนสาร และมีกามากฉะนั้น (37)

1. นิพพาน คือสภาพที่ดับกิเลสและกองทุกข์แล้ว มี 2 อย่างคือ
  - อรูปานิพพาน คือการดับกิเลสแล้วแต่มีเบญจขันธ์ เหลืออยู่
  - อรูปานิพพาน คือการดับกิเลสและไม่มีเบญจขันธ์ เหลืออยู่
2. มหาสาร คือมีแกนสารหรือมีสาระ หรือมีธาตุตามคำขี้ขี้

ทุกทีรองถ้จายะระ 20 ถ้จว่า มหาสาร เป็นธาตุที่เสี้ยนมาจาก มหาธาตุ ซึ่ง
 หมายถึง เศรษฐีผู้มีทรัพย์มาก ถ้าหากถ้จว่ามาจาก มหาธาตุ แล้ว อาจจะมีความหมายอย่าง
 ในภาษาไทยที่ว่า มีกามหาศาล ก็ไค /

เป็นความจริงที่ว่า มูลเหตุที่ทำให้ใจ เกิดมา เป็นมโนะยัมนี้ก็คืออยู่ซึ่งทำให้
 ยาก เพราะในโลกนี้ผู้ที่ต้องการบุญคุณยกย่องที่จักทำบุญใจสำเร็จ(ถึงทั้งใจ)(38) การที่
 บุคคลทำบุญใจโดยยากและทำบาปใจโดยง่ายนี้จึงเอาใจว่า เหมือนการปลุกบานแล้วใหญ่
 ถิ่น(อยู่)และการปลุกบานแล้วแต่ทั้ง(39) ใจ(ของบุคคล)ยอมแต่เอาไปหาบาป เป็นประจำ
 เพราะขาดการชำระ บุญเป็นสิ่งที่น่าเอาใจได้ เป็นอย่างยิ่งแต่ใจก็เปรียบเหมือนน้ำ(ซึ่ง
 ไหลลงสู่ที่ต่ำ เป็นปกติ)(40) แคนทีไหนตรง(การทำ)บาป(นรก)ยอมปรากฏชัดเจนนั่นใด
 แคนทีไหนตรง(การทำ)บุญ(สวรรค์)ยอมปรากฏโดยธรรมุนั้นนั้น(41) (การทำ)มคคคุม
 ทิ้ง(ก็บาป) เหมือนกับ(การทำ)แนวแก้วหนึ่ง มโนะยัม(ในทวีปสี่)จะพึงถึงความปรารถนาให้
 ถึงความสุขชั่ว ธรรมุนี่วิปโมไล เลยหรือหนอ(42)

เนื่องจากบุญ เป็นสิ่งที่กระทำโดยยาก ฉะนั้นการที่จะใจ เกิดมา เป็นมโนะยัม
 จึง เป็นสิ่งที่ยากยิ่ง เมื่อไม่มี(การทวนใจ) เมล็ดพืช(การ เก็บ เก็บวซึ่ง)ผลก็ย่อมไม่อาจจะมี
 ใจ ฉะนั้นจึงเป็นการสมควร(ที่มวมโนะยัม)จะบำเพ็ญบุญ(43) ใจใดเป็นที่ยอมรับกันในโลก
 เรายอมทนายว่าถึงนั้นมีสาระ ก็เมื่อความ เป็นมโนะยัมนี้ เป็นที่ยอมรับกัน ว่าดี ฉะนั้นความ
 เป็นมโนะยัมนี้ต้องมีสาระโดยแท้(44) กรรมที่ใดผลสูงส่งและเอาไปสู่พระนิพพานมีอยู่ในโลก
 นี้ ถึงนั้นบุคคลพึงกระทำซึ่งความนี้กำลังแห่งความ เป็นมโนะยัม(45)

การที่จะใจ เกิดมา เป็นมโนะยัมนี้ยากมาก เพราะ เหตุทั้งหลายดังกล่าว
 มาแล้วข้างตน เมื่อไม่ใจ เกิดมา เป็นมโนะยัมการ เราถึงสวรรค์ เป็นคนที่ยิ่งยากขึ้นไปอีก(46)
 ฉากการ เกิด เป็นมโนะยัม เป็นสิ่งที่ไต่มายากยิ่งอย่างนี้แล้ว บุคคลก็ควรที่จะใจ เกิดมา เป็นมโนะยัม
 โดยการปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ตนแน่จะเป็น(กุศล)อันทำอย่างยิ่งก็ตาม(47)

---

1. บุญ คือความดี บางทีเรียกว่า กุศล หรือเรียกเป็นคำอุทานว่า บุญกุศล
 ดู ภาคผนวกวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 147-148.
 2. ธรรมพหุทวีป เป็นหนึ่งในทวีปใหญ่ทั้ง 4 ทางความเชื่อทางพุทธศาสนา ได้แก่ ธรรมพหุทวีป
 บุญพหุทวีป อุกกุฏทวีป และอมรโกยานทวีป.
 ดู ลีไท พระยา, ไกรภูมิพระร่วง (กรุงเทพฯ, ศิลปบรรณาการ, 2504) หน้า 262.

อนึ่ง การปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่นซึ่งถือว่าประเสริฐอย่างยิ่งนั้น เป็นสิ่งที่กระทำโดยยากมาก อุปมาในขณะนี้ เป็นที่รู้จักกันในโลกรทั้งสาม¹ (48) ในโลกนี้ยังมีผู้ที่ต้องการความสูง เพื่อตน (บางคน) แลกดอก ความทุกข์แก่บุตร แล้วจักมีใคร เล่าที่จะปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น (49) ผู้ซึ่งไม่ถูกรอรองว่าให้ เป็นที่พึ่งแก่ชาวโลกที่ระอาคระ เมียบกนโค เล่าจะ เป็นผู้รับภาระของผู้อื่นรายออกก็อยู่ (50) ผู้ที่ไม่มีความรักใคร่ เล่าจะ สามารถตั้งน้ำ เป็นไวยวามกลางกลาง เพลิงในนรกแล้วรักว่าไว้ให้ เป็นกลอดไปโค (51) ใครจักรักษาความ เป็นที่อกรุณาไว้โดยนานนักใน เมื่อการหมุนของภพผลโค โพลงไปควยไฟคือโศคะของสัตว์ในโลกนี้ (52) ท่านเหล่าใดโดยอมรั้มัก วามทุกข์ทรมานที่ตนของ ประโยชน์ตลอด เวลา (แก่) ก็ยังปรารภนาคุณประโยชน์อันมี ความหลุดพ้น เป็นที่สุดอย่างไม่ระอาคระ (53)

ท่าน เหล่าโดยอภิมุขระราชนบิธิ เพื่อแลกกับพุทธสมบัติด้วยประสงค์จะคุ้มครอง (ชาวโลก) ตลอดกาลนาน ถ้าไม่ยอมให้ก็ เป็นที่ระอาคระและตบตี เล็ดแล้ว (54) ท่านเหล่าใดบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อผู้อื่น เป็นผู้แกล้วกล้า เป็นผู้กอดุระ อัน เป็นแก่นสารในโลก ใครเล่าทราบ ว่าท่าน เหล่านี้ปฏิบัติโดยยากเย็น (เมียบโค) (55) ใครเล่าทราบว่าโลกนี้ตั้งอยู่บนกองทุกข์ โรคความน่าชื่นชมยินดี เหมือนนรกก เวล² แล้วยังสามารถที่จะยึดมั่น เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น เพียงอย่าง เดียว (56) ท่าน เหล่าโดยวิภาควัยวะ (เองคน) มีดวงตาเป็นทม และแหมมหาตมูทหังดีก็ไม เทา เข็มกับโลหิตอันแดง แรม (ที่ตามบริจาค) (57) คนที่จะ เชื่อแม้ เพียงส่วนหนึ่งแห่งบุรุษของท่าน เหล่านั้นก็ยิ่งหาได้ยาก แล้วใครเล่าที่จะ เอาใจใส่เพื่อบำเพ็ญบุญนั้น (58)

1. โลก 3 ในที่นี้หมายถึง มนุษย์โลก เทวโลก และพรหมโลก
 ที่.อ.1/215, ม.อ.2/269.
 2. อเวจี (อวีจี) คือนรกภูมิที่ใหญ่ที่สุดภายในบรรดาภคใหญ่ทั้ง 8 ภูมิ

๑ G.P. Malalakesara, Dictionary of Pali Proper Names, Vol. 1, (London, Pali Text Society, 1960), p. 199.

เนื่องจากการประพฤติกัเพื่อประโยชน์ผู้อื่น เป็นสิ่งที่กระทำไค่ยากนี้เอง การอุบัติขึ้นแห่งดวงอาทิตย์คือพระพุทธรเจ้า ปราชญ์จึงกล่าววาทาไค่ยากยิ่ง (59) เมื่อ ดวงอาทิตย์คือพระพุทธรเจ้าไม่อุบัติ แม้พระพรหม พระอินทร์ พระจันทรและพระอาทิตย์ ก็ไม่อาจอธิบายทางไปสู่นิพพานไค่ (60) เมื่อโยนก้อนหินที่มีน้ำหนักขึ้นไป เบื้องบน การค้ำรง อยุในอากาศ (ของก้อนหินนั้น) ยอมหมุนกลับ (ตกลงมา) เร็ว เพราะมีฐานะตามสภาพจน์ไค่ (61) การค้ำรงอยู่ในอบายภูมิของสัตว์ผู้ถูกโทษะมีบีโหจมคิงลงไปก็มิมีมากฉนั้น (ส่วน) การ ค้ำรงอยู่ในสุคติทานกล่าววามีน้อย (62)

แท้จริง เพราะขณะที่ปร กอบค้วยกฤสมบัตินั้นหาไค่ยาก ปราชญ์รู้ ตาม (ที่ท่านกล่าวไว้) ในปุคกตสูตร และภาคกัจโจป เมนสูตร (63) ขณะทีประกอบพร้อมกัน ทั้งสองอย่างนั้นหาไค่ยากยิ่ง วิทยุชนผู้ประพฤติกัประโยชน์คนไค่ควรพลาคขณะ เช่นนั้น (64) เนื่องจากขณะ (เช่นนั้น) ไค่มาไค่ยากนี้เอง พุทธบุตรทั้งหลายจึงไม่ยอมทอ (ต่างก็) ตั้ง ปณิธานว่า "หนั เ็น กระถก จะเหือคแห่งไปก็จงเหือคแห่งไปเถิก ฉาเรายังไม่พบ ทางกันสงบ (สันคบท) ¹ อันแท้จริง นิงพระสัมมาสัมพุทธรเจ้าแสดงไว้แล้ว เราจักไม่ทำลาย (ลุกขึ้น) จากบัลลังกนี้ค้วย เหตุผลอื่นไค่เลย " (65-66) เมื่อตั้งใจว่าเพือมรรคอันอุดม² ซึ่งลวง เลคความกัฉวาทจะหมคไปค้วยความเอาใจใส่ทุกอยางแล้ว ไค่บรรลुकความคัม อยางยิ่ง (นิพพาน) (67)

---

1. สันคบท คือธรรมทีทำให้อายุไค่บรรลुकเป็นอริยมุคคฉนั้นสูง ไค่แก่อริยสัจ 4
 วิทย. 4/14/18, ส.ม. 19/1665/528, อภ. วิ. 35/145/127.

2. คือนมรรคมีองค์ 8 หรืออริยอัฏฐังคิกมรรค ไค่แก สัมมาทริฐิ ูกวามเห็นชอบ, สัมมา- สังกัปะปะ ูกวามคำริชอบ, สัมมาวาจา เจรจาชอบ, สัมมากัมมันตะ การกระทำทีชอบ, สัมมาอาชีวะ เลียงชีพในทางทีชอบ, สัมมาวายามะ ูกวามพยายามชอบ, สัมมาสติ ระลึกขก, สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ.
 ที.ม. 10/299/348, ม.ม. 12/149/123, ม.อุป. 14/704/453.

ความถูกต้องของพุทธบารมี ก็ถวายเพียรกล้า เหล่านั้น เป็นภาพที่สูงเกินกว่าที่สามัญชนจะคิดถึงได้ (เป็นอจินไตย) ๑ เป็นปราชญ์ที่แจ่มแจ้ง เรื่องการปล่อยให้พระอินทร์ เลิศไฉวง เลายไปแก่เราทั้งหลายไว้อย่างไรหนอ(68) ท่านผู้รู้ใครจะอินโคมมาโดยยากยิ่ง ทราบ เรื่องนี้ด้วย (เป็นอย่างดี) เมื่อชีวิตเป็นถึงขั้นอนันต เหมือนbung ที่ศูนย์กลาง เปลวไฟ(69) เมื่อโลกทรัพย์ทั้งหลายมีแก่นสารนอบ (และ) ถึงทั้งหลายมีตัวเรา เป็นคนไรสาระมีแก่จะผู้ฟัง ไปได้ทุกโอกาส(พวกเรา) จะไม่ละกันละหรือ(70) (ภาวชน) เมื่อเวนจากบัพโดย เกิด เหมือนคนที่มีรักชีวิตหลัก เวนโลภณะ เจื้อยยามะที่คนรู้แล้ว ฟัง เป็นผู้นิยมในการทำบุญ (71)

กถาแสดงเรื่องอภิมะ 8 โดยละเอียด จบ

1. อจินไตย คือความที่สามัญชนทั่วไปไม่ควรมานำมาคิด ถ้าขึ้นมาคิดอาจทำให้ผู้นั้น เราถึงความ เป็นบ้าได้ มี 4 อย่างคือ

1. วิสัยของพระพุทธเจ้า
2. วิสัยของอาน (การทำจิตใจให้มีสมาธิแน่วแน่)
3. ผลของกรรม
4. ความคิดเรื่องโลก (เช่นคิดว่าใคร เป็นผู้สร้างโลก เป็นต้น)

ร. จก. 21/77/93.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก็เมื่อบุกลงโลกตะที่ 9 อันประกอบด้วยดวงอาทิตย์ก็พระพุทฺธเจ้า (และ) รอดพ้นจากอภิมหัทธ 8 ฉะนั้นแล้ว พึงจับพระวัชรธรรมเทศนา (72) เป็นผู้มีศรัทธา เลื่อมใส ในพระรัตนตรัยมีพระพุทฺธเจ้าเป็นกน เป็นนาคำรงอยู่ในความสุจริตประเสริฐ กวรับาเพ็ญ บัญทุกๆ โลกาค (73) พึงให้ทาน รว นำ ฉา บานพาทนะ ดอกไม ของหอม เครื่องดูปล ไทอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟณผู้ที่ควรให้ในทุกโลกาค (74) กรันทำบุญอุทิศ เป็นทาน มัยให้เจ้าเรื่อขางนี้แล้วจากนั้นพึงรักษาศีล 5 ให้ดีเป็นเิจ (75) พึง เจ้าจำอุโบสถศีลอัน ประกอบด้วยองค์ 8 ในกิลีที่ 8, 14, 15 คำของบัก (ข้างขึ้น) และปาริหารียบัก (ข้างแรม) (76) เป็นนุชำระ วมในศีลทุกระอดตลอด เวลา

กน เหลลานั้นมา เพื่อกุศลทุกดขางคั้งนี้ตลอดชีวิต (77) เมื่อกายไปจากมนุษย์ แล้วยอมไปสูสวรรค์ เมื่อไปสูสวรรค์แล้วประสงค์อะไรก็โคมาคั้งประสงค์ ยอมบร เทิง อยู่ในสวรรค์นั้น (78) เป็นนุไมครระที่ช่วยเหลือของการให้ทาน อนึ่งกน เหลลาคปรารณนา บุญ ปรรณาคความสุ (79) ปลุก (สร้าง) วัควอาราม ปลุกป่าทำ เป็นส่วน รางสะพาน นำประปา บอน้ำ ให้ที่อยู่อาศัย (80) บุญของกน เหลลานั้นยอมเจริญขึ้นทั้งกลางวันและกลาง ก็นตลอดไป กน เหลลานั้นกั้งอยู่ในธรรม ถึงพร้อมด้วยศีล ปรรณาคสวรรค์ (81) กน เหลลานั้นไปสูสวรรค์แล้วประสงค์อะไรก็โคมาคั้งประสงค์ ยอมบร เทิงในสวรรค์นั้น เป็นนุไมครระที่ช่วยเหลือของการให้ทานนั้น (82)

กน เหลลาคปลุกกนโพธิ รกนน้ำ (กนโพธิ) ราง เองหรืออำนวยการให้ รางรังพระ เจคีย์ พระพุทฺธรูป (83) อถกบ ฆ เองหรือใหญ่อื่นบวช ใหญ่กัพิตะสีมา จากนั้น (84) ให้รางพระอุโบสถเป็นเณในเขตมณฑลของภิกษุสงฆ์ รางวิหารโดยเคารพ เจ้า เหลลานั้นเป็นนุคองการกุศล (85) อนึ่งกน เหลลาคเป็นนุใฝ่ใจวบายผ้ากฐินแก่ภิกษุสงฆ์ บุษาค วยประทีป 1,000 ดวง ดอกไม 1,000 ดอก (86) ทำการบร เคายฉัตร ธงชัย และธง แขนงนาค กน เหลลานั้นทั้งหมดบมาเพื่อกุศลจนโคชือว่า เป็นทาศก ยอมโคไปสูสวรรค์ (87) เมื่อ ไปสูสวรรค์แล้วประสงค์อะไรก็โคมาคั้งประสงค์ ยอมบร เทิงในสวรรค์นั้น เป็นนุไมครระที่ช่วยเหลือของการให้ทานของคน (88)

1. บักก คือฝ่ายหรือข้าง เป็นการนับเดือนทางจันทรคติ เรียกฝ่ายข้างขึ้นว่า ซุทธบักกหรือ สุกบักก เรียกฝ่ายข้างแรมว่าปาริหารียบักกหรือ กาศบักก.
2. เจคีย์ คือสิ่งทีกอรัน ทีเคารพบูชา สิ่งทีเกือใจให้ระลึกถึง

คนเหล่าใดถวายธรรมาภรณ์ บัณฑิตภรณ์ อุโบสถภรณ์ หรือ ไฟदानรับฝัง
 ในฤดูหนาว(89)ถวายบารักรักษาโรค ยาหมู ธาตุผง น้ำ น้ำกาลกรวดและปัจจัยทุกอย่าง
 เป็นประจำ(90)คนเหล่านั้นย่อมโคจรวรรกสมบัติอันเป็นสุขที่ไพบูลย์ (เขา) เห็นภิกษุสงฆ์
 เดินสวนทางมาก็ เป็นผู้ที่เขาใจใฝ่(91)ประกอบอัฐริสี มีใจประกอบถวาย เมตตา มองดูถวาย
 ควณกาอันเต็มไปด้วยความ เลื่อมใสแล้วอุทิวา(92)

อนึ่งคนเหล่าใดไปวัดแล้วรวบรวม รวมดอกไม้ที่ถูกลมพัดกระจัดกระจายอยู่หน้า
 พระพุทธรูปใหญ่(93)แล้วเลือกสรรจัดให้เป็นระ เบียบสวยงาม แล้วจถวายกราบไหว้ก่อน
 จึงกลับบ้าน คนเหล่านั้นย่อมไปสู่สวรรค์ได้รับสุขอันไพบูลย์(94)คนบางพวก เป็นผู้ท้อช้า
 (แต่)มีใจเลื่อมใส ถวายลูกธูปไทย ลูกมะขามป้อม (หรือ)สิ่งของ เพียงสักวาออยทอน
 เคี้ยวเป็นแก่น คนเหล่านั้นย่อมไปสู่สวรรค์ได้รับสุขอันไพบูลย์(96.1)

บรรดาเทพทั้งปวงนั้น เทพเหล่าใด เป็นผู้ไม่ประมาท (96.2)บำเพ็ญ
 กุศล เทพเหล่านั้นย่อมไปสู่สวรรค์เป็น เทวดา ทวาริศาปโทธิดาและมโนปโทธิดา(97)ใน
 2 พวกนี้ เทพธิดาปโทธิดาโคดมมีอันประ เเดวีธ แต่ไม่อาจครอบครองสมบัตินั้นไต่ยังยืน
 ไค้มากนัก(98) เทพเหล่านี้เล่น เพลิดเพลินในส่วนที่ว่างนั้นทุกวัน เป็นกนกับ เทพอัปสรนับพัน
 แล้วลิ้ม เวลาคู่ที่ึงบริโลกอาหาร²(99) เมื่อเทพอัปสรบูชา เรอทั้งปวงทราบ เรื่อง เขาก็พากัน
 ร้องไห้คร่ำครวญ ในขณะนั้นเอง เทพ(ธิดาปโทธิดา)นั้นก็จุกิ(100) เทพนั้นก็ไปถามยถา-
 กรรม ดังนั้นจึงชื่อว่า ธิดาปโทธิดา(เทพที่ถูกความสนุกสนานประทุรกาย) ยังมีเทพอีก
 พวกหนึ่งโคดมมีอันประ เเดวีธ(101)มีเทพกัญญา นับพันลอมรอย เป็นบริวาร กันเสวครจักร
 ประคัษยอลังการครบถ้วน(102) เดินทางไปช่วยยานคืออรต แต่ยังมีเทพอีกพวกหนึ่งซึ่ง
 เหมือนกับ เทพนั้นนั้นรอมาทันกันกลางทาง(103)แล้วแรงหนา เทพนั้นไปอย่างสง่างามมาก
 ฝ่ายเทพที่ถูกแรงก็เห็นแล้วคิดโกรธ(104) ว่า เทพนี้โคดมมีอันในชาติก่อน ครั้นไค้มาแล้ว
 กลับ เป็นผู้กระด้างอวดดี แล้วจะมีประโยชน์อะไรกับสมบัตินั้นของเราเล่า(105) เทพที่แฆ
 หนาไปนั้นก็คิดโกรธว่า เราโคดมมีอันมากก็เพราะผลบุญของเรา(106)ท่านจะมาอิจฉา เพื่อ
 ประโยชน์อันใดเล่า เทพนั้นคิดอย่างนี้แลในขณะนั้น เมื่อเหล่า เทพอัปสร ร้องไห้คร่ำครวญ
 อยู่ นั้นเอง เทพทั้งสองก็จุกิทันที่(107)

1. การถวายปัจจัยแก่ภิกษุสงฆ์ตามที่ยับธรรมาภรณ์ เรียกว่า ธรรมาภรณ์ ถวายตามบักั เรียกว่า บัณฑิตภรณ์ ถวายตามวัธอุโบสถเรียกว่า อุโบสถภรณ์/
 2. อาหารของ เทวดา เรียกว่า สุขาโภชน

เทพทั้งดวงนั้นไปถามบุญกรรม ดังนั้นจึงเรียกว่า มโนโศกวิภา(ถูกใจของคนเองประทุรกาย)
เปรียบเหมือนคนทั้งหลายเกลียดขาวเปลือก 4-5 ทะนานในดวงใหญ่จึงบรรจุขาวเปลือก
ไค้มากถึง 1000,000 เกวียน ชาวเปลือกยอมไม่ปรากฏ(ให้เห็น)(108-109)

ผู้มีบุญน้อยยอมไม่อาจ แสวงสมบัติในเทวโลก(เพราะ)ยอมพิณาศโดยเร็ว
ที่เดียว(110) แลคนบางพวกทำบุญไ้มากตลอดชีวิต เมื่อตายไปจากมนุษย์โลกนี้แล้วได้ไป
เกิดในเทวโลก(111) คนเหล่านั้นแสวงสมบัติอยู่ใน เทวโลกชั้นนั้นๆจากชั้นต่ำไปจนถึงชั้น
วสวัตตี(112) กล่าวคือยอมแสวงทิพยสมบัติจากสวรรค์ชั้นต่ำขึ้นไปตามลำดับคือ แสวงทิพย
สมบัติในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาคำรงอยู่ตลอดชีวิต(113) 9 ล้านปี(ปีมนุษย์) ครั้นจตุจาก
ชั้นนี้แล้ว(ก็เลื่อนไป) แสวงทิพยสมบัติดำรงอยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นเวลา 36 ล้านปี
(114) จตุจากชั้นนี้แล้วก็ไป แสวงทิพยสมบัติอยู่ในสวรรค์ชั้นยามาซึ่งสูงขึ้น ไปอีกดำรงอยู่
ตลอดชีวิต 144 ล้านปี(115-116.1) จตุจากชั้นนี้แล้วไปเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิตซึ่งสูงขึ้นไป
อีก(116.2) แสวงทิพยสมบัติดำรงอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 576 ล้านปี(117) เทพเหล่านั้นครั้นจตุ
จากสวรรค์ชั้นดุสิตแล้วก็ไป แสวงทิพยสมบัติมากมายในสวรรค์ชั้นนิมมานรดี ดำรงอยู่ เป็น
เวลา 2304 ล้านปี(118-119.1) จตุจากชั้นนี้แล้วไปเกิดในสวรรค์ชั้นสูงขึ้นไปนามว่า
วสวัตตี(119.2) แสวงทิพยสมบัติดำรงอยู่ในสวรรค์ชั้นวสวัตตีนั่นตลอดชีวิต เป็น เวลา
9,216 ล้านปี(120-121)

เทพเหล่านั้นแสวงทิพยสมบัติจากสวรรค์ชั้นต่ำแล้วไปสู่สวรรค์ชั้นที่สูงขึ้น
ไปถามลำดับ(122) พวกเรา เทียบแสวงทิพยสมบัติอยู่ในเทวโลกโดยท่านเองนี้แลจนสิ้น เวลา
1 พุทธรันคร(123) เพราะเหตุนี้แล ผู้ที่มุ่งประโยชน์คนครั้งใดระยะที่ 9 แล้วจึงบำเพ็ญบุญ เป็น
ประจำเพราะกลัวความทุกข์(124) ท่านผู้โดยบรรลุโศกาศักดิ์ผล มีบุญมาก มีอุทธรณ์มาก มี
ทั้งนี้คือ มหาอุบาสิกา นามว่า วิสาธา(125) ท่านอนาถบิณฑิก เศรษฐี ท้าวสักกะ เทพจุลธ
เทพมหารถ เทพนาถหัตถะ(126) และเทพอีกองค์หนึ่งคือ เทพอเนกวรรณ ท่านทั้ง เจ็ดนี้พอ
ใจในการบำเพ็ญประโยชน์ มีอหิชาศึยไม่หาประโยชน์(127) บำเพ็ญบุญไว้เป็นอันมากแล้ว
ได้ไปสู่แดนอื่น เป็นทิพยทั้งสาม ฉะนั้นจึงพากันดำรงอยู่ในเทวโลกอันเป็นกมมาจรรชั้นต่ำ
(128) ตราบ เทาชีวิตแล้วไปอยู่ในเทวโลกชั้นวสวัตตีตามลำดับ(129) ครั้นแล้วก็ไปสู่พรหม
โลกชั้นสูงขึ้นไปอีก ดำรงอยู่ในพรหมโลกชั้นนั้นๆจนครบอายุ(ของพรหมในแต่ละชั้น) ตาม

1. กี่ช่วง เวลาที่พระพุทธรเจ้าองค์หนึ่งๆมาครั้ง หนึ่ง นับจากวันที่พระพุทธรโคตมศรีสุ เป็น
คนไปจนถึงวันที่พระกริอาร์ิยเมกไทยเสด็จลงมาครั้ง หนึ่ง นับ เป็น 1 พุทธรันคร .

ลำดับ(130) ท่านเหล่านั้นเสวยทิพยสมบัติอยู่ในพรหมโลกชั้นปาริฉัตตา เป็นก้นตลอด(อายุ
ของพรหมในแต่ละชั้นจึงนับเป็น)หนึ่งในตามของกัลป์ ครึ่งกัลป์ หนึ่งกัลป์ สองกัลป์ สี่กัลป์
สิบหกกัลป์ สามสิบสองกัลป์ และหกสิบสี่กัลป์ แล้วจักไป(เกิด)ในสุทธาวาสพรหม(131
132)ดำรงอยู่ในชั้นอวิหา 1,000 กัลป์ ชั้นอกัปปา 2,000 กัลป์ ชั้นสุทัสสา(133)
4,000 กัลป์ ชั้นสุทัสสี 8,000 กัลป์ ดำรงอยู่ตลอดชีวิต(134)แล้วเขาถึงชั้นกอกนิมฺฐพรหม
ดำรงอยู่ที่นั่นเป็นเวลา 16,000 กัลป์ แล้วจักนิพพาน (135)

บัณฑิตพึงทราบ ว่า ท่านเหล่านั้นเป็นอริยมุคตที่นอกเหนือไปจากพระอริ-
ยมุคตชั้นโศคาบัน 3 จำพวกตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ก็คือ เอกพิณี โกลังโกละ และ สัต-
ถักัตถุงปรมะ¹ (136)

ในบรรดากามาวจร เทพทั้งหลาย เทพเหล่าใดทำบุญไว้เป็นอันมากใน
ภายนอก(พุทฺ)ศาสนา พวกนั้นก็ไปสู่อสุรรัก(เช่นกันวิ(137)แต่พวกที่ทำบุญไว้ใน(พุทฺ)
ศาสนา เลื่อมใสในพระรัตนตรัยมีพระพุทฺเจ้า เป็นตนไต่ไปเกิดเป็น เทวดาใหม่(138)ไต่
รับทิพยสมบัติ 5 ประการ คือ อายุทิพย์ วรรณะทิพย์ สุขทิพย์ ยศทิพย์ และความเป็นใหญ่
อันเป็นทิพย์(139) พระอรหันต์ทั้งหลายเปรียบเหมือนไธนา ทายก เปรียบเหมือนท้าว
ไทยธรรม เปรียบเหมือนเมลิคพัน พืช ดังนั้นบุญจึงมีผลมาก(140)ส่วนภายนอก(พุทฺ)ศาสนา
แล้วผู้มีศีลหาไต่ยากมาก ฉะนั้นแม้จะให้ทานเป็นอันมากก็ไม่มีผลไต่พลญ(141)

ในเทวโลกทั้งปวงนั้น เทวโลกชั้นคฤติเป็นชั้นที่ต่ำเยี่ยม นารัณรมยยิ่ง
พระโพธิสัตว์ทั้งหลายเป็นอย่างดีจึงไต่พากันไปเกิด(แก่)ในเทวโลกชั้นคฤตินั้น (142)
ปัจจุบันนี้พระโพธิสัตว์มีความเพียรอันยิ่งใหญ่ว่า เมตไต่โดยโพธิสัตว์ไต่ เป็นเทวราชา
เป็นใหญ่อยู่ในเทวโลกชั้นคฤตินั้น(143)ท่านไต่ตั้งปณิธานไว้และ เป็นผู้ เปรียบพร อมแล้ว

1. เอกพิณี ผู้มีพืชคืออัทธภาพอันเดียวคือเกิดในมนุษย์อีก 1 ครั้งก็จะบรรลุอรหันต์ โกลังโกละ
ผู้ไปจากสกุลสูงสกุลก็เกิดในตระกูลสูงอีก 2-3 ครั้งหรือเกิดในสกุลอีก 2-3 ภพก็จะบรรลุ
อรหันต์ สัตถักัตถุงปรมะ ผู้มี 7 ครั้ง เป็นอย่างยิ่งคือเกิดในสกุลอีก 7 ครั้งก็บรรลุอรหันต์

อง.คึก. 20/527/300, อภ.ป. 36/47-49/147.

2. ผู้เป็นสาวกของเจ้าลัทธิอื่นนอกจากพุทธสาวกก็ไต่ไปเกิดในเทวโลก เช่นกัน เช่นสาวกของ
ปุรณกัสสปะ มีกาลีโกศาต และนิครนถเป็นตน

ท่านได้รับพยากรณ์จากสำนักของพระชินเจ้าแล้ว ทั้งพระทัยแน่วแน่มั่นคง (144) ทรงบำเพ็ญ
 ภารมี 30 เก็บบริบูรณ์ตลอดเวลา 16 อสงโรยภัยอีก 1 แสนกลับ¹ (145) ทรงดำรงอยู่ใน
 ในอรรถาพสุคตายุ เช่นเดียวกับพระ เวสสันดรโคตรวิจากบุตรและภรรยา เมื่อจากอรรถาพสุคต
 แลว (146) ท่านไปอุบัติในสวรรค์ชั้นดุสิตก่อนหน้าที่จะพutsch เจาของเราทั้งหลายจะตรัส
 รุอภิสัมโพธิญาณ พระองค์ทรงมหากรรมานิคม (147) เสดยทิพยสมบัติแสดงพระบรมอันประ
 เสดยรัฐ ประทับอยู่เป็นอกมบุรุษแห่งหมู่เทพทั้งมวล (ในสวรรค์ชั้นดุสิต) (148) เรื่องราวอื่น
 (นอกจากนี้) มีกล่าวไว้ในอรรถกถา เมกขิยสูตรและกัมภีร์ชื่ออมตบาร (149)

ในเรื่อง (กัมภีร์) ของชาวสิงหล (ศรีลังกา) ก็มี เรื่อง (พระ เมกขิโยโพธิสัตว์)
 นี้มา (ปรากฏ) อย่างแจ่มชัดว่า ราชเจ้า (ผู้มีนามว่า เมกขิโย) ระวังถึงท่านที่แบ่งปันให้แล้ว
 จะเข้าไปสู่สวรรค์ชั้นดุสิตอัน เป็นที่นารัชมัย อันเป็นที่ประทับของพระอชิต² ผู้เสวยพระกุธ
 อันยิ่งใหญ่ (มากอน) การ คัดควายสองตัว (ตรัสรู้) จักมีในอนาคต (150-151 .1)

พระ เจระมุนีมหาเถรเจ้ากล่าวว่า อภยเดวี³ ผู้เห็นการก่อกมลเมื่อ
 จะถวายโอวาทแก่พระราชา (องค์หนึ่ง) จึงถวายพระพร ว่า (153) "พระ เมกขิโยโพธิสัตว์
 นั้นได้บรรลุความสำเร็จ (ในการบำเพ็ญภารมี) แล้วไปสู่อุคติบุรี (151 .2) ทรงพระกรุณาธิ-
 กุศ ครอบคร วจก เวลา (อัน เหมาะสม) ที่จะมาตรัสรู้ เป็นพระพุทฒ เจา (ขณะนี้) พระองค์ประทับ
 อยูในดุสิตบุรี (152)" บัณฑิตจึงพิจารณว่า เรื่องที่มีมา (กล่าวไว้) ในกัมภีร์มหาเวศให้ตีแล้ว
 ลิด (เราใจ) ว่าพระ เมกขิโยโพธิสัตว์ได้บรรลุความสำเร็จในภารมีธรรมเรียบร้อยแล้ว (154)

อนึ่ง ในเทวโลกชั้นที่ 6 มีมหาราชอยู่ 2 องค์ องค์หนึ่งเป็นผู้มีศรัทธา
 เลื่อมใสเอาใจใส่ต่อพระชิน เจ้าผู้ประ เสดยรัฐ (155) ส่วนอีกองค์หนึ่ง เป็นผู้คิดประทุรพราช

-
1. กลับ ก็ระยะเวลาอันยาวนานจนไม่อาจนับได้ มี 2 อย่างคือ
 สดุตกลับ คือช่วง เวลาที่ไม่มีพระ พุทฒ เจา พระปัจเจกพุทฒ เจา มาอุบัติในมนุษยโลก
 อสูตกลับ คือช่วง เวลาที่มีผู้มีบุญใหญ่ เช่น พระพุทฒ เจา เป็นคนมาอุบัติในมนุษยโลก
  2. กุ ลีไท, พระยา, ไทรภูมิพระร่วง, (กรุงเทพฯ, กิตติยบรรณาการ, 2504), หน้า 299-300.
  3. กุ ภาคยนวกวิทยานิพนธ์นี้ หน้า
  4. พงศาวดารลังกาที่สำคัญเล่มหนึ่ง ของลังกา

กุ G.P. Malalakesara, Dictionary of Pali Proper Names, Vol.2,
 (London, Pali Text Society, 1960), p. 553.

ไม่มีมีความเคารพต่อพระบุตรพระภาคเจ้า โคกวิฑาพตมา เพื่อต่อสู้กับพระพระองค์ (ธนะ) ประทับนั่งที่โกนคนโทวิฑกน (156) ทรงช้างกิริเมระละวังสูงใหญ่ถึง 150 โยชน์แล้วเนรมิตพระหัตถ์ของพระองค์ใหญ่ถึง 1,000 (157) ถึงอาวรณ์นึกต่างๆอย่างชนิดที่ไม่มีใครจะแบ่งโคก พริ้งพร้อมด้วยเสนา มารดุษุ์เหี่ยมหาญบุกเขามาทำร้ายพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (158) แดกด้วยเดชของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พญามารพร้อมทั้งเสนา มารจึงพ่ายแพ้แล้วถอยหนีกลับไปสู่อัฒมณโฑด้วยความเสียใจ (159)

ภาพเจ้าจะไม่กล่าวถึง เหตุที่เกิดขึ้นเป็นต้นของ เทวราชทั้ง 2 องค์นี้ เพราะไม่มีข้อพิเศมแต่ประการใด (160)

อนึ่ง เทพกัญญา เป็นนางบำเรอของ เทพทั้งปวง ย่อมเกิดเนื้อแทนมรรทมอง เทพเหล่านั้น เทพกัญญามีหน้าที่แกลงองค์ เป็นคน (161) ย่อมเกิดที่ร่างๆแทนมรรทเทพกัญญา เป็นนางรับใจ เป็นคน ย่อมเกิดภายในวิมาน (ของ เทพเหล่านั้น) ข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับ เทพกัญญา เหล่านั้นไม่มี (อะไรน่าสนใจ เป็นพิเศษ) (162) แดกทว่า หากเทพกัญญา เหล่าใด เกิดขึ้นพร้อมกับวิมาน (เป็นของคนเอง) ในระหว่างแดนของ เทพ 2 องค์ (163) เมื่อนั้น แดกเทพทั้งสองก็จะทะเลาะกันว่า "นางนี้เป็นบริวารของเราๆ" ดังนี้แล้ว (พากัน) ไปสู่สำนักของท้าวสักกะ (164) ฟ้องร้องกันขึ้น

ท้าวสักกะจะถามเทพบุตรทั้งสองนั้นว่า " (วิมานของนาง) อยู่ไกลแดนของใคร " เสร็จแล้วก็จะให้เจ้ารองแคบที่อยู่ไกล (กับ วิมานของนาง) ไครรับนางไป (165) ถ้าไครรับคำตอบว่า " (วิมานของนาง) อยู่ไกลแดนของ เทพทั้งสอง " ท้าวสักกะผู้เป็นใหญ่ก็จะถามว่า " ขณะที่เกิดนั้นนางหันหน้าไปทาง วิมานของใคร " (166) เมื่อไครรับว่า " ตอนที่นางเกิดนั้นนางไครหันหน้าไปทาง วิมานของ เทพโน้น " ท้าวสักกะจอมเทพก็จะให้เจ้ารอง วิมานที่นางหันหน้าไปคู้้นไครรับนางไป (167) แดกตาทรงรับว่า " นางเกิดท่ามกลางแดนของ เทพทั้งสองจริงๆ (และมีไครหันไปมอง วิมานของ เทพใดเลย " (168) ท้าวสักกะก็จะรับนางไปสู่สำนักของพระองค์เอง ไม่ประทานให้แก่เทพองค์ใดในสององค์นั้น เพราะ เป็นวิธีระงับการทะเลาะของ เทพทั้งสองนั้น (169)

อนึ่ง รัศมีแห่งสิริระของ เทวราชทั้งหลายยอมแผ่กระจายไปได้ 12 โยชน์ ตลอดเวลา แขนงสงพราวพร ของ เสือมาและอลังการ เป็นคน (170) (รวมทั้ง) อุตยานและคนกัลปพฤกษาก็แผ่รัศมีไปได้ไกลถึง 4 โยชน์ เทพทั้งปวงนั้นบำเพ็ญกุศลไว้จึงใดเกิดในเทวโลก (171) เทวราชที่บำเพ็ญกุศลไว้มากก็มีบุญมาก มีฤทธิ์มาก อายุก็ยืน อยู่ได้นานใน

สวรรค์ทั้งหลาย (172) เทวดาที่มา เพื่ออุทิศไฉวัน้อยก็มีอายุน้อย เป็น เทวดาพวกวิฑฐาปโท-
 สิกาและมโนปโทสิกา (173) เทวดาเหล่านั้นแม้จะประกอบด้วย (มี) ทิพยสมบัติมาก ก็จะมีจติ
 ภายในเวลาไม่นานนัก อายุของ เทวดาที่ (มี) วิมาน) อยู่ตามพื้นโลก ตามภูเขาว และตามตน
 ไม (174) ไม่มีกำหนดตายตัว บางพวกมีอายุ (ยืน) เป็นกัลป์ บางพวกมีอายุน้อย การกำหนด
 อายุ (ในยุก) ที่มีมนุษย์มีอายุยืนเป็นกัลป์ ไม่มี (กำหนดไว้) (175)

จริงอยู่ ในสมัยพระ เจ้าจักรพรรดิพระนามว่ามณีนาค^๑ ยัก บางพวกมีอายุ
 ยืน (มาก) ในบรรดา รุกธ เทวดาทั้งหลาย รุกธ เทวดาบางพวกมีฤทธิ์มาก (176) ไตคนไม่
 ใหญ่ตั้งคระอยู่ เป็นอิสระ เสวยทิพยสมบัติในวิมานบนคนไม่ นั้น (177) บางพวกไต่ เพียงกิ่งไม่
 อยู่ในวิมานบนกิ่งไม่ นั้น ในบรรดา รุกธ เทวดา เหล่านั้น รุกธ เทวดาที่มีวิมานอยู่บนกิ่งไม่ นั้น
 (ยอมลำบาก) ในกรณีทีกิ่งไม่หักไป (178) (บางที) วิมานทะลายไปแต่กิ่งไม่ยังคงอยู่ ถ้ากิ่ง
 ไม่หักไปแต่โคนกิ่งยัง เหลืออยู่ รุกธ เทวดานั้นก็อยู่ต่อไปไค้ (179) ในกรณีทีวิมานทะลายไป
 เทวดา เหล่านั้นก็จะพากันไปยัง ฉานักของ ท้าว ทวาราวทั้ง 4 กราบหลูให้ทรงทราบแล้วรอที่
 (กิ่งไม่) อื่น (เป็นวิมาน) (180) ในครั้งนั้น ท้าว ทวาราวทั้ง 4 ก็จะมีประธานคนไม่ (กิ่งไม่)
 อื่นแก่ รุกธ เทวดา เหล่านั้น

เรื่องขณฑุบัติ เป็นคนรอง เทพรันตำ วมลงควยประการฉะนี้ (181)

1. พระ เจ้าจักรพรรดิองค์หนึ่งซึ่งมีพระชนมายุยืนมาก

ดู ภาคผนวกวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 164-166.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ไป ภาพเจ้าจ๊กกล่าวถึงเรื่องอายุเป็นคนรอง เทพชั้นสูงต่อไป(182)
 50 ปีของมนุษย์ เป็น 1 วัน (ในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา) 30
 วัน 30 คืน (เช่นนั้น) เป็น 1 เดือน 12 เดือน (เช่นนั้น) เป็น 1 ปี(183) ทานกล่าววา
 อายุ(รองเทพชั้นจาตุมหาราชิกา)มี 500 ปีทิพย์ โดย(การนับ)ปีเช่นนั้น นับ เป็นปีของ
 มนุษย์ได้ 5 ล้านปี (184)

100 ปีของมนุษย์ เป็น 1 คืนและวันในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ 30 คืน
 และวัน เป็น 1 เดือน 12 เดือน เป็น 1 ปี (185) ทานกล่าววาอายุ(รองเทพชั้นดาวดึงส์)
 มี 1,000 ปีทิพย์ โดย(การนับ)ปีเช่นนั้น นับ เป็นปีมนุษย์ได้ 36 ล้านปี (186)

อายุรองเทพ(ในสวรรค์)ชั้นสูงขึ้นไป บัณฑิตมนุษย์ฟังถูกด้วย 4
 จากอายุนั้น เมื่อคูณแล้วจะทราบได้(187)

ฉะนั้น อายุรองเทพในสวรรค์ชั้นยามาจะมี 2,000 ปีทิพย์ ถ้านับ
 เป็นปีของมนุษย์ (188) จะได้เป็น 144 ล้านปี

อายุรองเทพในสวรรค์ชั้นกุสิต มี 4,000 ปีทิพย์ ถ้านับ เป็น
 ปีของมนุษย์(189) จะได้เป็น 576 ล้านปี

อายุรองเทพในสวรรค์ชั้นนิมมานรดีมี 8,000 ปีทิพย์ (190)
 ถ้านับ เป็นปีของมนุษย์จะได้เป็น 2,304 ล้านปี (191)

1,600 ปีของมนุษย์ เป็น 1 วัน(ในสวรรค์ชั้นวสวัตถิ) 30 คืน
 และวัน เป็น 1 เดือน 12 เดือน เป็น 1 ปี (192) อายุรองเทพในสวรรค์ชั้นวสวัตถิ
 มี 16,000 ปีทิพย์ โดย(การนับ)ปีเช่นนั้น ถ้านับ เป็นปีของมนุษย์(193) จะได้เป็น
 9,216 ล้านปี (194)

เทพทั้งหลายเหล่านั้น จูติจากเทวโลก เพราะสิ้นอายุ สิ้นกรรม
 สิ้นอาหาร หรือ แม่เพราะกลัวโมภะ(195) เหลลาอสูรมีเวทย์จิตคาสุร เป็นคน มีคุณสมบัติ
 เช่นอายุ เป็นคนเท่ากันกับ เทพชาวดาวดึงส์ บัณฑิตฟังทราบด้วยประการฉะนี้ (196)

1. เป็นจอมอสูรผู้มีเรื่องราวเกี่ยวกับท้าวสักกะจอมเทพแห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มากมาย
 เช่น อยู่ในฐานะพ่อตาของท้าวสักกะเพราะ เป็นบิดาของอสูรกัญญาชื่อ สุราดา เป็นคน

ดู G.P. Malalakesara, Dictionary of Pali Proper Names, Vol. 2,

(London, Pali Text Society, 1960), p.924 - 926.

ความถึงพร้อม(กวยทิพยสมบัติ) ทั้งหมดนั้น ท่านผู้ว่า เพ็ญบุญพึงไคมาโดยง่าย
แนวทางดำเนินไปของท่านผู้รู้ เป็นอย่างไรแล ขอให้ท่านผู้มีปัญญาจง เป็นผู้ยิ่งใหญ่ใน
การสั่งสมบุญเทอญ (197)

กถาแสดง เรื่องอภิศของกามา วจร เทพทั้งหลาย จบ

ในอันถัดต่อไปนี้ ข้าพเจ้าจักกล่าวถึงการอภิศของพรหมทั้งหลายบ้าง
ว่ามีความเป็นมาอย่างไร โดยดำเนินตามแนวที่พระนฤไตรสไว้(198)

ภูมิของปฐมฌานมี 3 คือพรหมปาริชาติชา พรหมบุโรหิตา และมหาพรหมมา
(199)

ภูมิของทุติยฌานมี 3 คือ ปรีตคาภา อัมปมาณาภา และอาภิสรา(200)

ภูมิของตติยฌานมี 3 คือ ปรีตคสุภา อัมปมาณสุภา และสุภกัณฑา(201)

ภูมิของจตุตถฌานมี 7 คือ เวทีปณลา อสิญญิสิตัว อวิชา อคัมปา สุตัสสา
สุทิสสี และอนนิฏฐา (202)

พระผู้ทรงพระภาค เจาตรีสประกาศไว้ ควบคุมประการฉะนี้ ท่านผู้ใดบรรลุน
มีปีติ เป็นอาหารมีฤทธิ์มากประกอบด้วยวิธีไม่มีกำหนด(203) พระผู้มีเมื่อกทรงพรณนา
ไว้ว่าพรหมทั้งหลายมีความสุขกันอย่างไร ในบรรดาพรหมเหล่านั้นพรหมชั้นต่ำสุดดำรง
อยู่ตลอด เวลา เกษหนึ่งส่วนสามของกัลป์(204) พรหมบุโรหิตากำรงอยู่ครึ่งกัลป์ (ส่วน)
มหาพรหมากำรงอยู่ 1 กัลป์ พระผู้ทรงพระภาค เจาตรีสโดยหมายเอาอสงไขยกัลป์
(205) โดยทรงกำหนดเอาภาวะแห่งความพินาศิ่งพระองค์ทรงรูแจ้งในกัลป์ทั้งปวง
อายุของพรหมเหล่านั้นนอกจากนี้พระองค์ทรงแสดงควมมหากัลป์(206)คือ

อายุของพรหมชั้นปรีตคาภา	กำหนดว่ามี	2	(มตา)กัลป์
,, อัมปมาณาภา	,,	4	,,
,, อาภิสรา	,,	3	,, (207)
,, ปรีตคสุภา	,,	16	,,
,, อัมปมาณสุภา	,,	32	,, (208)
,, สุภกัณฑา	,,	64	,,

นี่เป็นกำหนดอายุที่มหิทฺตุนุญนัยพึงทราบ (209)

อายุรทรงพรหมชั้น	เทพปดลาและอัสติผู้สัตว	มี	500	(มหา)กัลป
,,	อวิหา	,,	1,000	,, (210)
,,	อศัปปา	,,	2,000	,,
,,	สุทัสสา	,,	4,000	,, (211)
,,	สุทัสสี	,,	8,000	,,
,,	อกนิษฐา	,,	16,000	,, (212)

อรุปรหมแบ่งออกเป็น 4 พวก คือ อากาสาญฺเฐยจกณะ วิญญูญฺเฐยจกณะ อากิญจัญญายกณะ และเนวสัญญานาสัญญายกณะ (213) ในอรุปรหมทั้ง 4 นี้พระนุทรงพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ว่า

อรุปรหมในภุมมิตี 1	มีอายุ	20,000	(มหา)กัลป
,, 2	,,	40,000	,, (214-215)
,, 3	,,	60,000	,,
,, 4	,,	84,000	,, (216)

อนึ่ง พรหมปาริฉัตตา พรหมปุโรหิตา และมหาพรหมมา บอมนเกิดในภุมมิตีแห่งปฐมสถาน (217) พรหมทั้งสามพวกเหล่านี้อยู่ในระดับ(สูง) เท่ากัน พรหมปริตคาภา พรหมอัปมาอะภา และพรหมอภัสรา บอมนเกิด(218) เพราะผลแห่งกุตติยถานและปรัสนวิจิตแห่งกุตติยถาน พรหมทั้งสามพวกเหล่านี้อยู่ในระดับ(สูง) เท่ากัน(219) พรหมปริตคสุภา พรหมอัปมาอะสุภา และพรหมสุภกิงหา เป็นพวกที่อยู่ในภุมมิตีแห่งกุตติยถานแต่เกิด เพราะผลแห่งจกุตถถาน(220) พรหมเหล่านี้ทั้งหมดอยู่ในระดับ(สูง) เท่ากัน พรหมชั้นเทพปดลาและอัสติผู้สัตวอยู่ในระดับ(สูง) เท่ากัน(221)

ก็แล พรหม 7 พวกคือ พรหมเทพปดลา อัสติผู้สัตว และพรหมสุทรวาสา บอมนเกิด เพราะผลแห่งปรัสนถาน (แต่)อัสติผู้สัตวเป็นพวกที่ปราศจากจิต(222) พรหมสุทรวาสา 5 ชั้นคือ อวิหา อศัปปา สุทัสสา สุทัสสี และอกนิษฐา(อยู่)ในระดับสูงขึ้นไป(223) พระนุทรงพระภาคเจ้าตรัสประกาศว่า เป็นพรหมที่อยู่ในระดับ(สูง)ไม่เท่ากัน พระอเสธบุคคกชั้นอนากามีอยู่ในพรหมสุทรวาสาทั้ง 5 ชั้นนั้น¹(224)

1. พระอเสธบุคคก ก็อยู่ไม่กลางศึกษาโคกแกมที่บรรลอรหันต์แล้ว

พระโยคี เกิดในอรุปรพรมมีอากาศอันดูจาบคนภูมิเป็นคน เพราะผลแห่งอรุปรพ-
ดานมีอากาศอันดูจาบคนถานเป็นคนตามลำดับ(225)บุคคลณูประกอบควย(บรรล)มรรคผล
ชั้นคนใหม่(เกิด)ในอรุปรพรมนั้น(226) อนึ่ง พระอริยมุคคทั้งหลายยอมไม่โค(เกิด)ใน
อสังขียสัตวและอบายภูมิ สวณภูมิที่เหลือ ทั้งพระอริยมุคคและมีโระพระอริยมุคคยอมโค
(ไปเกิด)ทั้งนั้น(227)

ณูบ่า เพ็ญภาวนาจนโคปรุณณานันปรีตการมย์ มัชฌิมารมย์ และปรีตการมย์
ยอมเกิดในพรหมโลกชั้นพรหมปาริสัธสา เป็นคน(228)ในทำนอง เดียวกันณูบ่า เพ็ญ(จนโค)
หุคิยถานและคคิยถานยอมเกิดในพรหมโลกชั้นปรีตการา เป็นคนตามลำดับ(229)ณูบ่า เพ็ญ
(จนโค)จตุคคถานสามประ เภท มีจิตตั้งมั่นยอมเกิดในพรหมโลกชั้นปรีตคสุภา เป็นคน(230)
ณูบ่า เพ็ญ(จนโค)ปัจจุณณายยอมเรมาถึงพรหมโลกชั้นเวทปผลา (ส่วน)ณูบ่า เพ็ญ(นโค)สัณ-
ธูวารากภาวนายยอมเกิดในพรหมโลกชั้นอสังขียสัตว(231)พระอนาคามีบุคคลทั้งหลายยอม
เกิดในพรหมโลกชั้นสุทวาวาส(ทั้ง5) ส่วนณูบ่าเพ็ญ(จนโค)อรุปรพดานทั้งหลาย ยอมเกิดใน
อรุปรพรม(ทั้ง 4)ตามลำดับ(232)สมเด็จพระชินเจ้า ผู้ทรงเห็นการเกิด ทรงเป็นพระ
มหามุนี ตรีสี วัควยประการฉะนี้แล

ถักจากการ เคลื่อนจากการท่อง เที้ยวอยู่ในรูปภพไป ดวงจิตที่ไปเกิด
(ปคิสนนิจิต)นั้น เป็นสภาวะที่ไม่เกี่ยวข้องกบอ เหตุกปคิสนนิ(233)ถักจากการ เคลื่อนจาก
อรุปรพพ้นคำ เป็นคนไป ปคิสนนิจิตที่ไป เกิดในอรุปรพพ้นสูง เป็นสภาวะที่ต่างไปจากอรุปรพ
พ้นคำ อนึ่งปคิสนนิจิตที่ท่อง เที้ยวอยู่ในกามาจจร(สวรค)จัก เป็นคิ เหตุกปคิสนนิ(234)
บุคคลณูบ่า เพ็ญบุดุที่นับว่า เป็นมหากุศล ปรรณณานบุดุที่เป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่(กว่า)มหากุศล
ที่ตนบรรลแล้ว ingsบ่า เพ็ญบุดุที่เป็นมหากุศล(ยิ่งกว่า)นั้นไป(235)

พระพุทของคทรงทราบซัดถึงสัตวทั้งปวงโดยแท้คือ พวกหนึ่ง เป็นสัตวที่เกิด
ในอบาย เป็นหุค เพราะกระทำแกอกุศลกรรม อีกพวกหนึ่ง เป็นมณมย์ในมณมย์โลกที่ ประ
กอบควยหรัพยสมบคิต่างๆเพราะการมระพคิสุจวิคคคคคเวลา อีกพวกหนึ่ง เป็นเทพเสวย
สุค อันหาที่เปรียบมิโคในสวรคอันประ เสวีรุณารีนรมย์ยิ่ง ข้าพเจ้าระอภิกวาทพระพุทเจ้า
พระองค์นั้นณูประหทานพระ สัคิธรรมอันนำความ เป็นมคคมาในอย่างหาที่เปรียบมิโค คคคค
กาลเป็นนิจ (236)

ปริเฉทที่ 6 ชื่อว่า สักคโลกนิเทศ ในคัมภีร์โลกัปปที่มกสารที่ข้าพเจ้า
รจนาไว้เพื่อให้สาธุชนเกิดความเลื่อมใสและความศคคใจ จบลงควยประการฉะนี้แล ฯ